

TEKSTILPRODUKTION FØR INDUSTRIALISERINGEN

Vejledning i at slynge

Vejledning i at slynge

To børn arbejder sammen om at slynge et bånd ved brug af fire slyngstokke. Prøv at slynge med forskellige farver og forskellige garntykkelser. Dog bruges samme tykkelse garn til samme bånd. Prøv at slynge et bånd, hvor begge personer har samme farve i højre hånd (A) og et bånd, hvor de begge har forskellig farve i højre hånd (B). Det er lettest at se mønsteret i båndet, hvis der kun arbejdes med to forskellige farver.

Sådan gør du

1. Mål 2-3 m garn op. Lav en løkke (et slyngstik), løkken sættes omkring slyngstokken, og garnet vikles fast om denne. Garnet kommer på denne måde til at ligge dobbelt omkring slyngstokken. Hvis den færdige snor skal bruges til et bælte, bør garnet vikles firedobbelt omkring slyngstokken. Den færdige snor bliver lidt kortere end garnets længde.

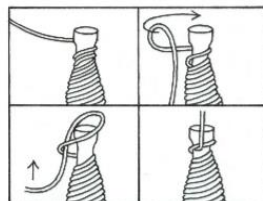
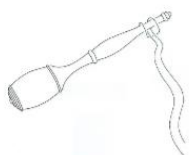
2. Garnet på slyngstokkene låses fast med knude (et halvstik). Det frie garnstykke på slyngstokkene skal være så langt, at slyngstokkene er i håndhøjde, når de to personer, der skal arbejde sammen, står 1-2 m fra hinanden.

3. Garnenderne fra slyngstokkene samles med en knude. Knuden sættes fast på en krog i loftet eller hænges op i et træ, ca. 1 meter over hænderne.

4. Slyngstokkene svinges mod hinanden, så de to personers højre-hænder og venstre-hænder arbejder sammen på skift. Snorene skal passere hinanden, som hvis personernes hænder var fulgt med, og håndfladerne havde strøget mod hinanden. De to personer kaster samtidig den slyngstok, de har i højre hånd. Når den er grebet, kastes samtidig slyngstokkene i venstre hånd – osv.

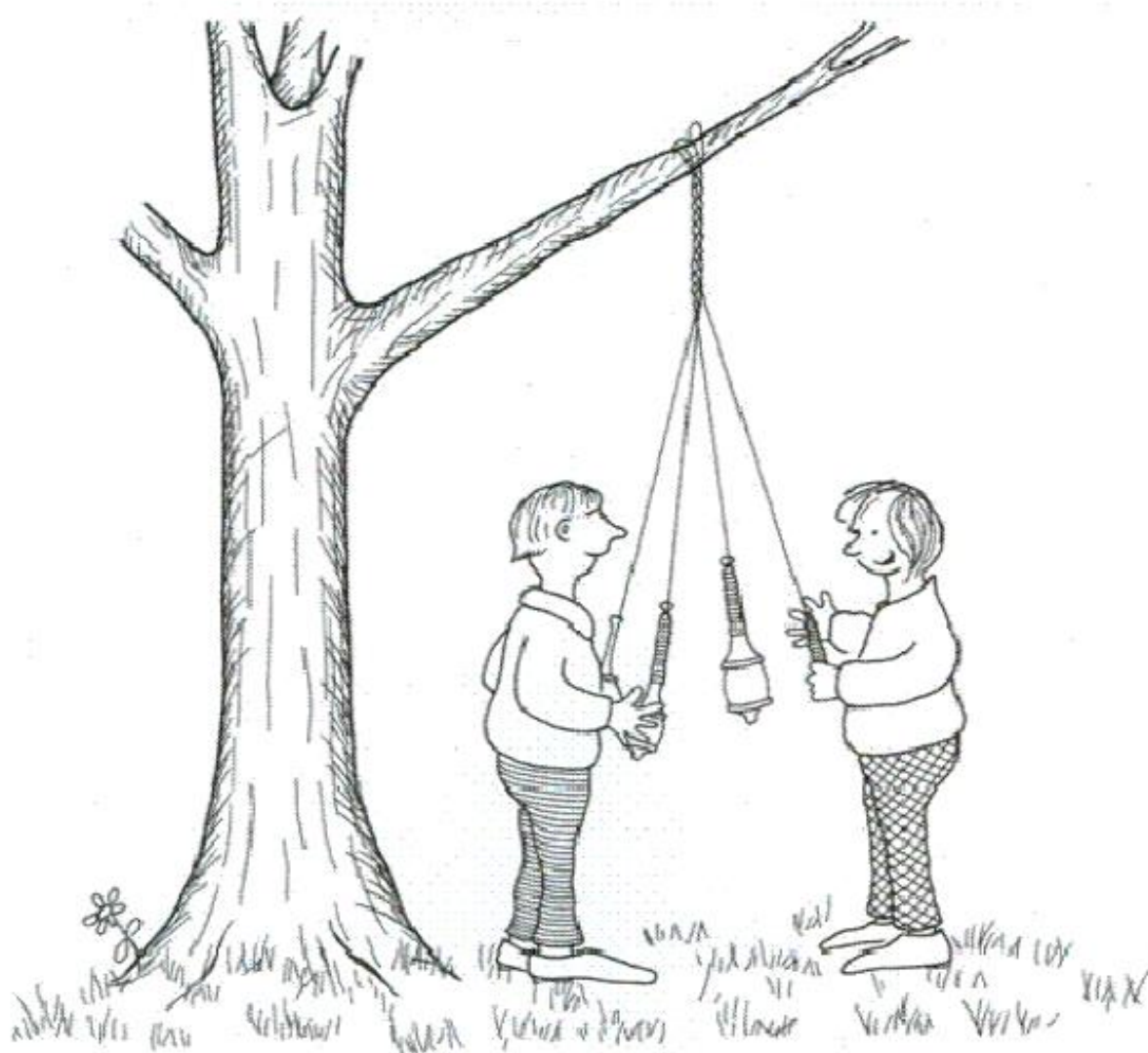
5. Efterhånden, som garnet bruges op, rykker de to personer tættere på hinanden.

6. Når det frie garnstykke er brugt op, løsgøres der mere garn. Den færdige snor hejses til vejrs, så arbejdshøjden igen bliver passende

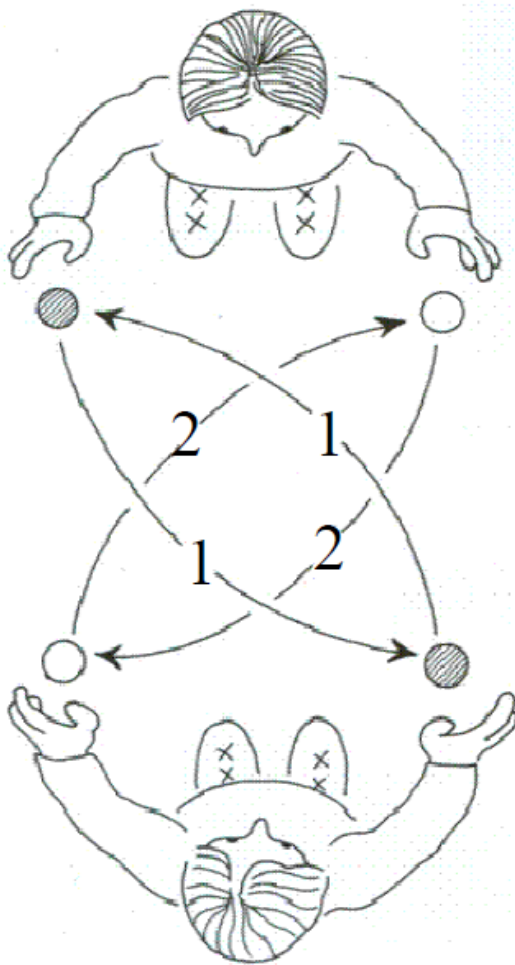
TEKSTILPRODUKTION FØR INDUSTRIALISERINGEN

Vejledning i at slynge

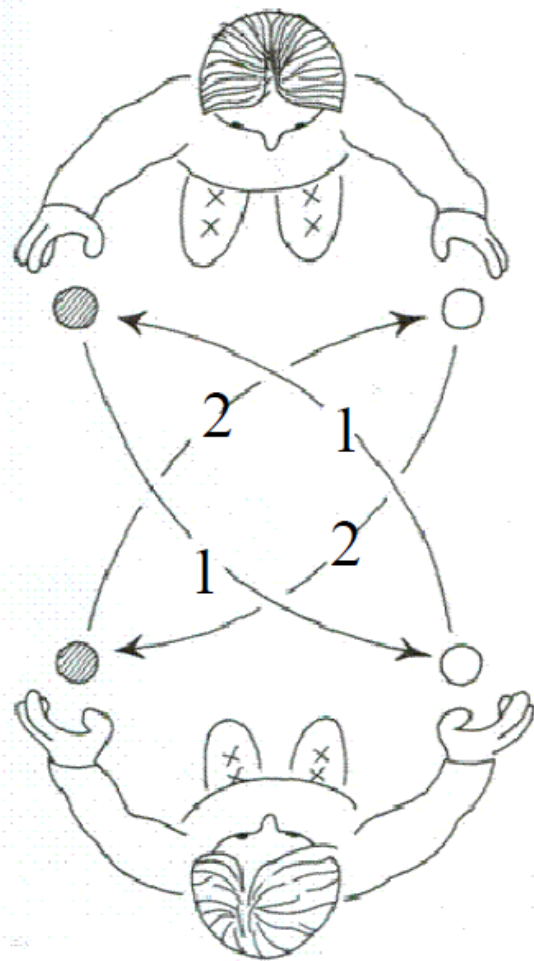

TEKSTILPRODUKTION FØR INDUSTRIALISERINGEN

Vejledning i at slynge

A. Stribemønster

B. Spiralmønster

TEKSTILPRODUKTION FØR INDUSTRIALISERINGEN

At spinde med hånden

At spinde

En håndten består af en ten – som oftest er en træpind – og en tenvægt. Hvordan det garn, man spinner, bliver, er afhængig af tenvægtens størrelse, vægt og udformning.

Derfor var det nødvendigt, at man havde flere slags tenvægte, så man kunne lave forskelligt garn.

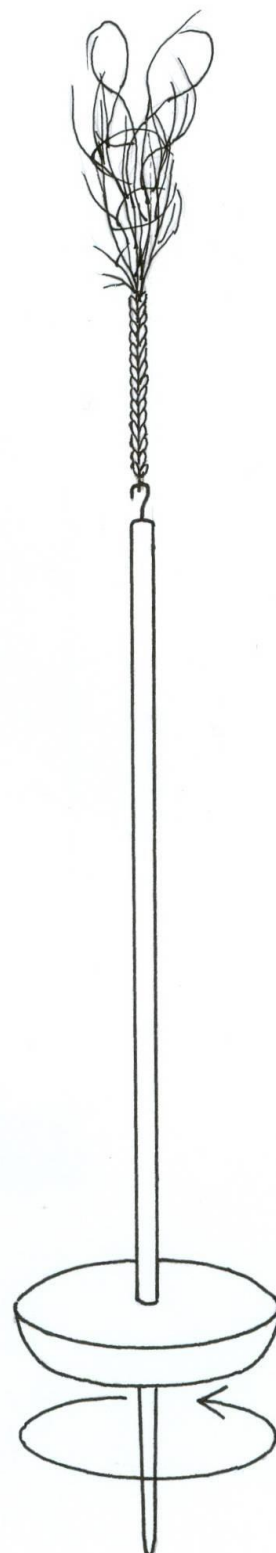
Sådan gør du

1. Saml så meget kartet uld du kan have i din ene hånd.
2. Træk lidt af ulden ud og bind den til krogen på tenen.
3. Du holder uld og ten i samme hånd.
4. Du har ulden i hånden og lader lidt af ulden glide ud mellem tommel-, pege- og langfinger.
5. Med den anden hånd snurrer du tenen rundt – mod uret.
6. Mens tenen snurrer, bruger du den frie hånd til forsigtigt at trække mere og mere uld fri.
7. Når den spundne snor bliver for lang, vikles den på tenens skaft.
8. Når der ikke kan være mere uld på tenen, kan man lave et lille garnnøgle, eller man kan tage tenvægten af og sætte den på en ny ten og fortsætte.

At tvinde

Tenens omdrejning og fart vil spinde ulden til en snor.

Når snoren tvindes/snoes sammen, drejes tenen med uret for at snoningen skal holde.

Om uldspinding

Museum Midtjylland ©
Lise Warburg

1

Det mindste, man kan gøre ved ulden, inden den spindes, er at tese den.

Med flade hænder holder man uldtotten vandret og skubber blidt fibrene fra hinanden.

2

Hvis man vil spinde på håndten, holder man den tesede uld i venstre hånd.

Man stikker krogen på tenen ind i totten midt på fibre, så krogen kan trække dem lidt ud. Imens drejes tenen rundt, så der laves en lille tråd. Når tråden er lang nok, bindes den på tenen.

3

Så knipser man
tenen i gang i toppen
med højre hånd i
urets retning.

4

Man slipper, og derefter bruger man hånden til at trække lidt fibre frem fra uldtotten.

Mens man trækker, lukker man omkring tråden, så snoningen ikke løber op i hele totten på én gang.

5

Når tråden er blevet så lang, som man kan nå, vindes den ind på tenen. Det går hurtigst, hvis man støtter med hoften. Tenen her er lavet en juletræstop med ler på sidegrenen. Ulden ligger gemt i en anden juletræstop, hvor sidegrenene danner et bur omkring spidsen.

6

En gammel måde at berede uld på, før den spindes, er kæmning.

Man bruger uld fra langhårede fåreracer med 25-40 cm lange hår.

Her bliver kæmmet, som man fx gjorde det i Sønderjylland til olmerduge og fint kamgarnstøj.

7

Den ene kam sidder ved hjælp af et beslag godt fast på et bord.

Den fedtede uld er rensset og testet, og den slås i kammen samtidig med, at der redes lidt ud.

Roden, den ende af uldtotten, der sad mod fåret, sættes fast i kammen.

Spidsen stikker ud.

8

En uldkam vejer ca. 750 gram, så den holder man med begge hænder og reder så forsigtigt ned i ulden.

9

Efter få tag har ulden fordelt sig ligeligt på begge kamme.

Nu bruser den op, og så kæmmer man løs fra alle sider.

Hele tiden sætter man kammen i ulden samtidig med, at den faste kam griber fast i den uld, der sidder på den løse kam. På den måde kæmmes ulden samtidigt i begge kamme.

10

På bagsiden af kammene kommer fibre til at ligge som om, de er vævet ind mellem tænderne.

Først når fibre ligger helt fladt og indvævet på begge kamme, er ulden færdig.

11

Nu trækkes ulden ud af kammen med begge hænder, så den ligger i et langt, langt bånd, så bredt som en hånd.

Man skal passe på, at det bliver helt jævnt.

12

Båndet lægges
udstrakt og foldes
forsigtigt sammen til
en firkant.

13

Når man har kæmmet et nyt bånd, lægges firkanten på det, men på tværs, og så foldes det hele let og luft sammen.

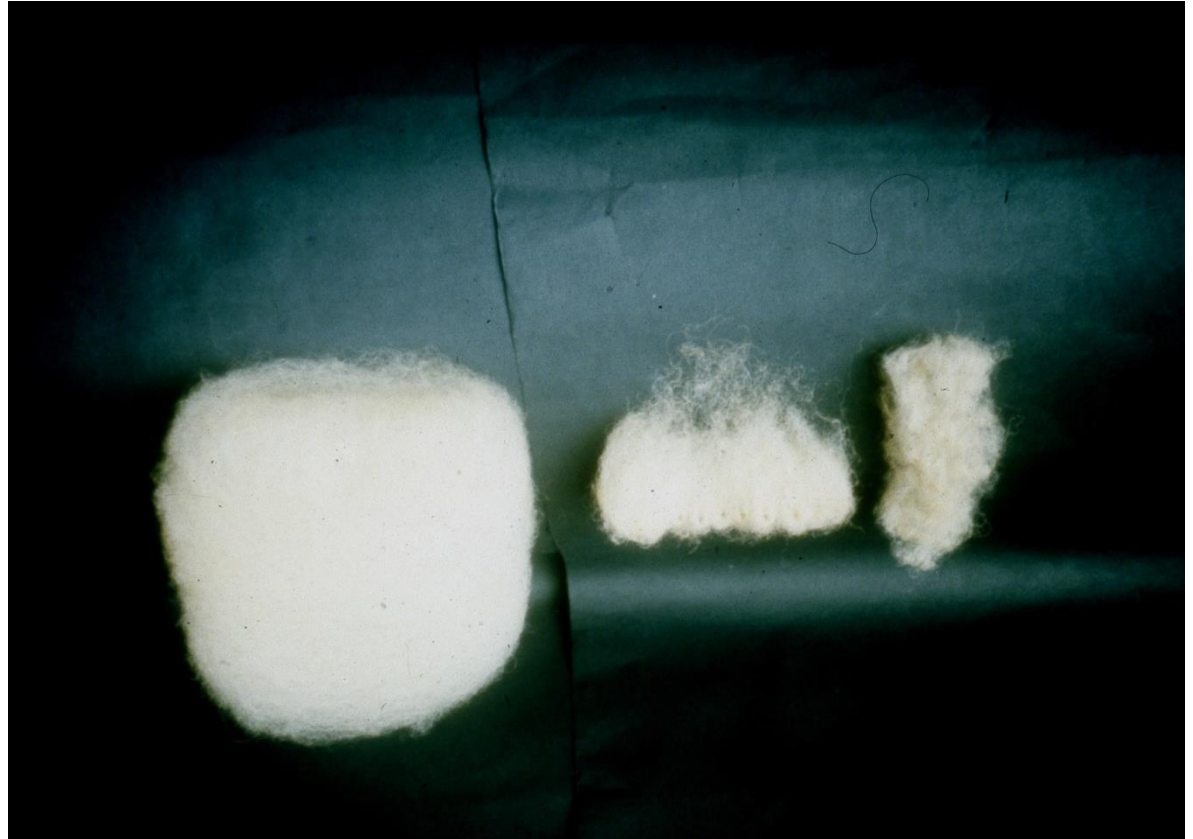
14

Til højre ses firkanten med kamulden. Sådan kan den ligge, til den skal spindes.

I midten ligger kæmlingen, den korte uld, der bliver tilbage i kammen.

Til venstre ses en kæmpling fra bagsiden.

Ved kæmning får man $\frac{2}{3}$ kamuld og $\frac{1}{3}$ kæmpling, som kartes og spindes som kartegarn.

15

Når kamulden skal spindes, rinker man den først ud af firkantens side med små vippebevægelser. Man bruger højre hånds tommel- og pegefinger i en lang, tynd, zig-zag-væge.

16

Vægen holder man i en kurv. Under spindningen holdes den langt til højre for tenen.

Rokken er vendt, så kvinden kan sidde behageligt med afslappede skuldre.

Hun træder tampen med begge fødder som en vippe. Så løber hjulet ekstra jævnt, og snoningen bliver mere ensartet i garnet.

17

At karte uld er ikke så gammel en opfindelse som at kæmme. Det er nemlig den korte, krusede uld, man karter. Får med kort uld er af nyere, forædlede racer end får med lang uld. Kartningen reder fibre ud, så de glider jævnt ind i tråden og letter spindingen. På den måde blander man svage og stærke fibre.

18

Ulden lægges parallelt med kartens sider 3/4 oppe på underkarten.

Den holdes i venstre hånd på benet med et undergreb.

Overkarten holdes i højre hånd med et overgreb og styres med pegefingern på blokken.

19

Først kartes der lidt forsigtigt ude i spidserne, så højere og højere oppe. Når ulden ligger pænt og nogenlunde ligeligt fordelt på de to karter, vender man underkarteren.

20

Ulden fra overkarteren stryges ned på den.
Så karter man igen
og vender
underkarteren.

21

Ulden trækkes nu op på overkartet osv.

Når al ulden er kartet, samler man den, blander den og gentager processen.

22

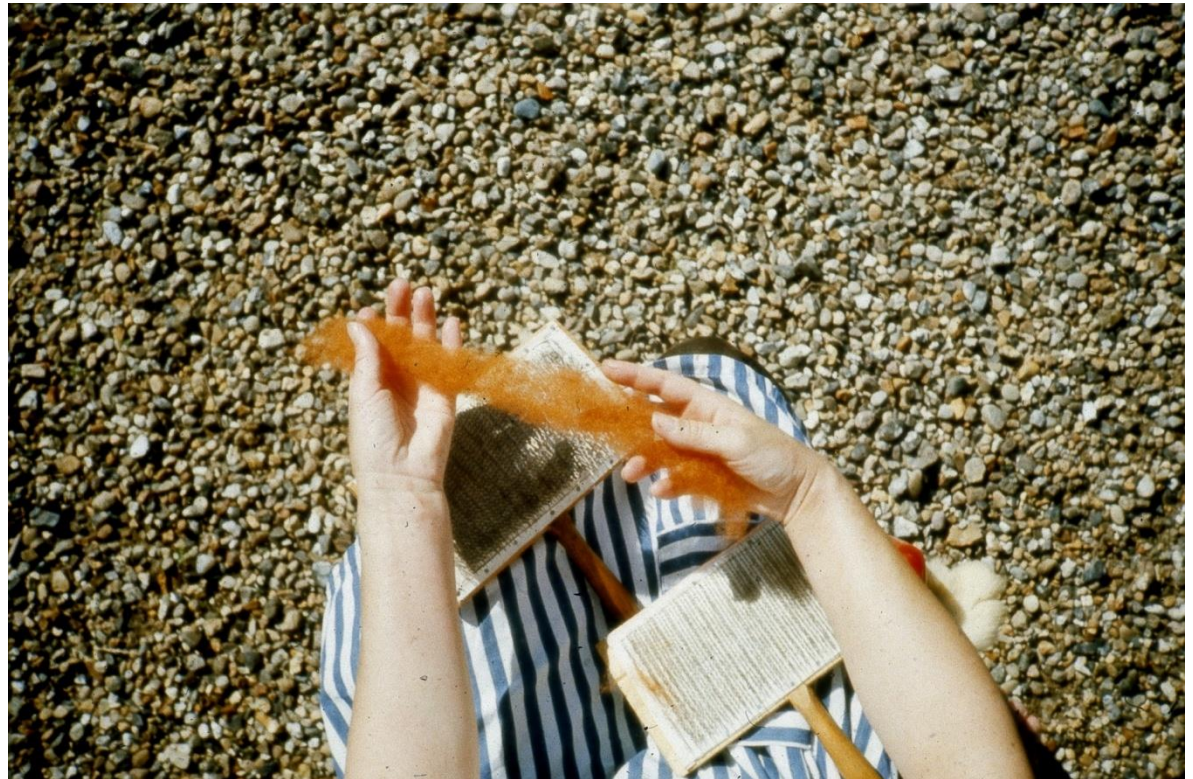
Når man synes, at ulden er fin, laver man den til en rulle – en tøj – med bagsiden af overkarten.

23

Tøjen skal være let
og luftig.

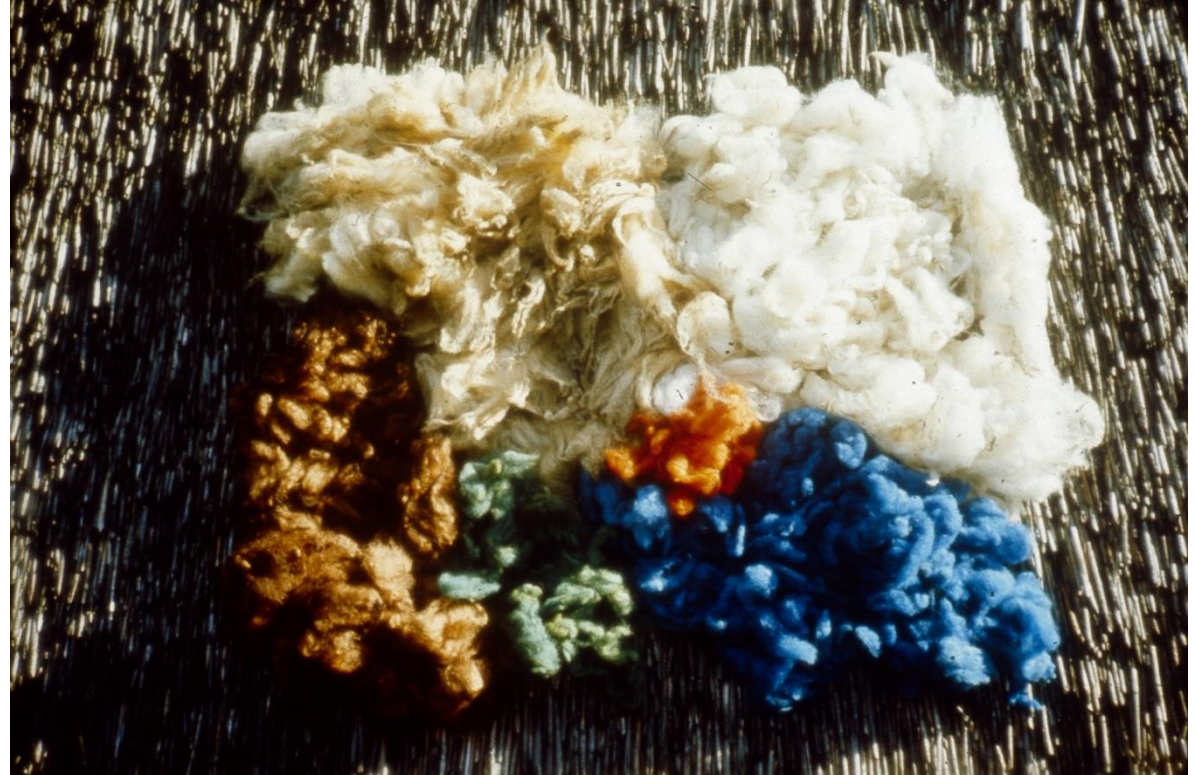
Den gør det ud for et
forgarn, hvor fibre
ligger på tværs.

24

Kartningen giver også mulighed for en uendelig nuancering af farverne.

I stedet for at farve det færdige garn, kan man bruge farvet uld.

25

De to farver uld, der skal blandes til en fin gråviolet, lægges på præcis hver sin halvdel af karten.

Så karter man, til der er lige meget uld på de to karter – vender dem...

26

... og halvdelen af de to farvefelter har nu byttet plads.

27

Næste gang, man karter, vil farverne blande sig, men naturligvis kun i de øverste lag, hvor kartetænderne arbejder.

28

Det er derfor, man vender karterne tre gange.

Alle felter og lag skal blive blandet.

Det kan man bare ikke se, at de bliver, når man arbejder med ensfarvet uld.

29

Alligevel er ulden ikke blandet nok efter første kartning.

Det ser man her.

Den ene ende af kartelaget er stadig mest blå, den anden mest rød.

Man må karte igen, hvis det skal være jævnt, men garnet har også fået en ny farvemulighed efter dette stadium.

30

Tøjen kan spindes på en almindelig rok. Man lader snoningen løbe ind i den på et lille stykke, lukker det inde mellem de to hænder og trækker stykket ud til den ønskede tykkelse.

31

Så glatter man efter med venstre hånd og slipper tråden ind på spolen.

32

Tøjen kan også spindes på skotrok.

Skotrokkens ten er en lang pig, som garnet lægger sig i en snoning henad, når den drejer.

Når man holder tråden skråt for tenen, smutter en vinding af spidsen, og garnet tilføres en snoning. Når snoningen løber ud i garnet, lader man fibrene flyde ud af tøjen. Tråden dannes lige uden for hånden, ikke ud for tenen; den drejer kun.

Oprindeligt drejede man hjulet på skotrokken med højre hånd, men på denne rok er højre hånd ledig, fordi rokken trædes.

Den frie hånd kan derfor i stedet bruges til at lægge effekt fibre eller lidt uld af en anden farve i garnet i små totter hist og her.

34

Når man ikke kan række længere, ændrer man trådens retning, så den holdes vinkelret på tenen. Den frie hånd standser hjulet og drejer det et lille stykke tilbage, så den lange snoning vindes af. Man drejer igen i spinderretningen, mens garnet spoles på den inderste del af tenen. Når der kun er ca. 30 cm tilbage, lader man det løbe hen ad tenen, holder det skråt, og nu smutter det på ny af spidsen, og spindingen kan fortsætte.

35

I kartegarnet bliver de korte, krusede fibre let og luftigt. Det bliver blødt, elastisk og loddent. Det er velegnet til filtning, fx i klæde og vadmél og til varmt tøj.

I kamgarnet ligger fibrene tæt udstrakt og helt parallelle. Derfor bliver det stærkt, glat og blankt som de fibre, det har lavet af, og det har ringe filtningsevne. Det godt til smukke ting, fx en fin striktrøje eller til glatte overflade, der afviser skidt og smuds.

36

De forskellige spindemåder fremhæver altså specielle egenskaber hos fibrene.

Det giver mulighed for store variationer og måder at bruge ulden på.

Uld er ikke bare uld, og garn er ikke bare garn.

